

Comunicat UVT: Zilele Europene ale Arheologiei 2021

Colectivul de arheologi din cadrul Facultății de Litere, Istorie și Teologie, din Universitatea de Vest Timișoara, a desfășurat în anul universitar 2020-2021 o amplă activitate de salvare și conservare a patrimoniului arheologic, efectuând peste 100 de lucrări de diagnostic arheologic, supraveghere de specialitate, precum și săpături arheologice de salvare. Dintre acestea vă prezentăm câteva din rezultatele celor mai spectaculoase lucrări de descărcare de sarcină arheologică din Timișoara și împrejurimi.

Timișoara, Str. Oituz 4c, Liceul Lenau

(coord. arhg. spec. dr. Stavilă Andrei)

Deschiderea unei suprafețe de aproximativ 4000 m² în centrul Timișoarei a reprezentat o șansă extraordinară pentru arheologi în vederea completării istoriei orașului. Au fost investigate astfel complexe care au confirmat extensia și în această zonă a cartierului Palanca Mare, suburbie a orașului Timișoara din perioada stăpânirii otomane. Totodată au fost surprinse și părți ale fortificației bastionare a Timișoarei din perioada modernă. Din așezarea de la sfârșitul evului mediu au fost cercetate complexe de locuit, anexe gospodărești sau fântâni. Locuințele au fost din cele de tip bordei, având formă circulară și o suprafață relativ mică. Între acestea au fost dispuse așa numitele anexe gospodărești, gropi în care erau depozitate proviziile necesare traiului de zi cu zi. Importante sunt și fântânile cercetate în zonă, una dintre acestea fiind prevăzută cu ghizd din lemn. Această parte componentă s-a păstrat precar.

Numeroasele ghiulele identificate cu ocazia cercetării au legătură cu evenimentele de la 1716, când cartierul Palanca Mare își găsește sfârșitul. În anii care au urmat cuceririi, orașul a fost sistematizat și fortificat. Cercetarea de aici ne-a permis documentarea fundațiilor escarpei și cele ale contraescarpei Contragardei IX. Tot din perioada modernă menționăm și cele trei morminte, dintre care unul colectiv.

Dudeștii Vechi, Sonde, Nis Petrol

(coord. arhg. spec. dr. Rogozea Octavian)

Cercetările arheologice preventive din iarna anului 2020 au dus la descoperirea unei necropole atribuite din punct de vedere etno-cultural sarmaților yazigi (populație de origine iraniană). Sarmații pătrund în zona noastră la sfârșitul sec. I p. Chr.-începutul sec. II p. Chr. și persistă până în sec. V p. Chr., când în acest spațiu apar hunii. Sub aspect economic populația sarmatică se ocupa cu agricultura și păstoritul, aceștia fiind renumiți în antichitate mai ales pentru creșterea cailor (cunoștințele sarmaților legate de creșterea cailor au fost consemnate în tratatul de medicină veterinară al lui Apsyrtos (cca. 280 – 337) din care s-a păstrat *Veterinariae Medicinae Libri Duo*, ce a stat la baza tratatului bizantin de creștere a cailor *Hippiatrica*).

Cercetarea de la Dudeștii Vechi a relevat aspecte importante legate de ritul și ritualul funerar al acestei populații din Câmpia de Vest. Au fost descoperite 9 morminte de inhumație, cu defunctul întins pe spate, mâinile pe bazin sau întinse pe lângă corp. În aceste morminte au fost depuse, alături de defunct, și obiecte personale ce urmau probabil să fie utilizate în viața de apoi: cuțitașe din fier, monede din cupru acoperite cu un strat subțire din argint, fibule (piese din bronz sau fier, cu rol decorativ dar și funcțional, similare acelor de siguranță contemporane) fusaiole, (piese folosite pe post de contragreutate în procesul de producere al firelor textile), mărgelile de calcar (de 2-3 cm) descoperite pe partea stângă a pieptului unui defunct (probabil aflate sub formă de șirag, pe o sfoară) și mărgelile mici din sticlă sau calcedonie (de 0,5-0,7 mm). Mărgelile au fost descoperite sub forma unor aglomerări în zona tibiei stângi sau în zona claviculei stângi. Descoperirea concentrată a acestor piese pare să indice depunerea lor în punguțe din material organic (piele?, material textil?). În morminte au mai fost descoperite și

mici vase în zona capului sau a picioarelor, care conțineau cel mai probabil lichide (pentru viața de apoi). În cazul unui individ au fost descoperite și oase de animal (în zona genunchilor), ca ofrandă de carne.

În istoria antică sarmații yazigi se remarcă, printre altele, prin participare alături de marcomani (triburi germanice) la războaiele marcomanice (166-180 p. Chr.), în care împăratul roman Marcus Aurelius alături de co-regentul său Commodus luptă împotriva acestora. Acest conflict s-a finalizat prin pacea încheiată de Commodus în anul 180 p. Chr. (împăratul Marcus Aurelius moare în același an la Vindobona/Viena).

Dudeștii Noi, Strada Dealului

(coord. arhg. spec. dr. Stavilă Andrei)

Punctul arheologic Dudeștii Noi – „Strada Dealului” este amplasat la 0,7 km SSV față de biserica ortodoxă din localitatea Dudeștii Noi, în zona centrală a satului. Situl arheologic Dudeștii Noi-Strada Dealului ocupă o terasă înaltă de pe interfluviul constituit de Pârâul Niarad la sud și Surduc spre nord. Descoperirile de aici se referă la două complexe din epoca bronzului (Pl.1/4-5) și o necropolă din secolul XVIII (Pl.1/1-3). Atât așezarea, cât și cimitirul din secolul XVIII au fost identificate pe terasa înaltă cu deschidere spre valea pârâului Surduc. Terasa coboară abrupt spre valea menționată, diferența de nivel fiind de 10 m altitudine absolută. Poziția este una favorabilă din punct de vedere al amplasării unei așezări, vizibilitatea și accesul la resursele de bază fiind facil. Cât privește așezarea preistorică, complexe documentate aici se referă la o groapă de formă circulară, cu diametrul de 0,42 m și adâncimea de 0,21 m și la o locuință de tip bordei. Locuința are o formă circulară, având dimensiunile de 3,7 × 2,3 m. Umplutura a fost stratificată, fiind identificate două straturi după cum urmează: (1) sol lutos, cenușiu deschis, afânat bogat în materiale arheologice; (2) sol lutos-nisipos, brun deschis, afânat pigmentat cu concrețiuni calcaroase (Pl.1/4-5). Celălalt complex este reprezentat de o groapă de mici dimensiuni a cărei funcționalitate nu poate fi precizată.

Cât privește necropola care poate fi încadrată secolului XVIII, aceasta a fost surprinsă de-a lungul străzii Dealului, pe segmentul cuprins între străzile Paris și Viilor. Au fost cercetate astfel 91 de morminte de inhumatie, toate având o orientare NE-SV. Deviația față de direcția generală N-S a acestora a fost în majoritatea cazurilor cuprinsă între 50° și 70°. Predomină mormintele care pot fi atribuite copiilor (Pl.1/3), însă nu lipsesc și cele ale adulților (Pl.1/2). Defuncții au fost depuși în decubit dorsal, de regulă cu mâinile împreunate în zona bazinului. Au fost documentate și cazuri în care mâinile au fost depuse pe piept. Mormintele au fost sărace în inventar, exceptând câteva cazuri în care au fost identificate fragmente de țesătură sau ornamente vestimentare realizate din fir de metal acoperit cu oxid de culoare verzuie. Se remarcă și prezența a două pandantive acoperite cu oxid verzui, precum și o mărgea confecționată din lemn.

Timișoara, Calea Torontalului, situl Timișoara 37

(coord. arhg. spec. drd. Craiovan Bogdan)

În ciuda unui an 2021 atipic și dificil, în continuare condiționat de pandemie, arheologia ne oferă totuși o evadare din cotidian. Așa cum ne-am obișnuit în ultimii ani, dezvoltarea imobiliară din jurul Timișoarei a generat din nou o întreagă serie de cercetări arheologice preventive în aria periurbană a orașului de pe Bega. Începând cu luna martie a acestui an, în zona de nord-vest a Timișoarei a fost demarată cercetarea arheologică preventivă a sitului cunoscut în bibliografia de specialitate ca și ”Timișoara 37”. Astfel, în urma acestor investigații invazive a fost scoasă la lumină o întreagă așezare datând din antichitatea târzie, mai exact din perioadă cuprinsă între secolele III-IV d.Chr. Descoperirile făcute de către arheologii Universității de Vest din Timișoara, ilustrează imaginea unei așezări dinamice, aflate în pusta Banatului atunci când această regiune se afla sub administrarea Imperiului Roman, și mai târziu,

când se afla la granița aceluiași imperiu dar sub stăpânire barbară. Locuitorii acestei așezări trăiau în bordeie sau în locuințe adâncite, construite cel mai probabil din lemn, căptușite la exterior cu chirpici și încălzite cu ajutorul unor vetre descoperite în interiorul acestor structuri. De asemenea, au fost scoase la iveală diferite anexe gospodărești, precum gropi de provizii, gropi menajere, fântâni, șanțuri de drenare a apei și cuptoare menajere. Secundând descoperirile din perioada antichității târzii, sunt locuințele și structurile cercetate din perioada evului mediu, mai exact din intervalul cuprins între sec. XII-XIII d.Chr, acestea aparținând cel mai probabil unei așezări sezoniere de mici dimensiuni. Cercetările arheologice din situl ”Timișoara 37” sunt departe de a fi finalizate, în prezent arheologii investighează urmele cimitirului aparținând așezării din perioada sec. III-IV d.Chr.

Timișoara, Spitalul de Dermatologie

(coord. arhg. exp. dr. Micle Dorel)

Universitatea de Vest din Timișoara finalizează zilele acestea o săpătură arheologică preventivă în zona Spitalului de Dermatologie, cercetare localizată pe zona unui viitor puț de lift și casa scârilor, suprafața cercetată având o lungime de aprox. 16m și lățime de aprox. 5m. Lucrarea este efectuată de SC Constructim SA și se constituie într-o dovadă a bunei colaborări între antreprenor, prestatorul de servicii arheologice (UVT) și Direcția Județeană pentru Cultură Timiș, în vederea salvării patrimoniului arheologic al orașului. Până la momentul actual cercetarea arheologică s-a desfășurat pe 7 planuri succesive în adâncime. Primele structuri arheologice din lemn apar încă din primul plan de cercetare arheologică, iar deja în planul 2 și 3 se observă întreaga structură de lemn a unei locuințe de dimensiuni mari. În secțiunea arheologică locuința este surprinsă cu o dimensiune de 9 metri lungime și lățime de aproximativ 5 metri, surprinsă în latura sudică a acesteia. În latura nordică a secțiunii au fost observate rămășițe ale unei alte locuințe, însă secțiunea arheologică surprinde o porțiune mică din aceasta (aprox. 2x1 metri). În analiza preliminară a acestei locuințe s-au identificat cel puțin trei încăperi, două dintre acestea fiind spre nord (spre stradă) și o încăpere mai mare în partea sudică. Cele două încăperi dinspre stradă erau posibile spații de locuire, fapt ce reiese din cantitate semnificativă de material arheologic specific activităților casnice (ulcioare, castroane, cuțite, pipe, încălțăminte din piele etc.). Încăperea din latura sudică reprezenta, din punct de vedere funcțional, o zonă de adăpost pentru animale, deoarece umplutura era una specifică de grajd (paie și nuiiele).

Între aceste două locuințe, pe planul 4, a fost identificată o stradă de lemn, foarte bine conservată pe o zonă de 5,40m lățime și surprinsă în cadrul secțiunii pe o lungime de aprox 6m, orientată pe direcție NV-SE. Podelele stradei erau așezate pe trei rânduri de grinzi, iar între grinzi existau două rânduri de stâlpi pentru susținerea stradei. Între grinzi, sub stradă, ca și umplutură s-a folosit un strat gros de nisip și pietriș, pentru drenarea apei.